

יוזמה בים
 הרב מואיז נבון

שמות פרק יד

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבּוּ וַיֹּשְׁבוּ וַיֹּשְׁבוּ וַיֹּשְׁבוּ **לפני פי החירות** בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין **הים** **לפני בעל צפון** נִכְחוּ תַחְנוּ עַל הַיָּם:

רש"י שמות פרק יד פסוק ב

ויחננו לפני פי החירות - הוא פיתום, ועכשיו נקרא פי החירות על שם שנעשו בני חורין, ...

שמות פרק ב (ב) אֲנֹכִי יְקֹנֶק אֶלֶּהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵ"מִצְרָיִם" מִבְּיַת עֲבָדִים" לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי:

- ❖ יציאת מצרים - חירות פיזית
- ❖ עבירת הים - חירות רוחנית

❖ חירות: היכולת לבחור - שמורכב משתי אפשרויות והיכולת לבצע את הבחירה.

(1) שמואל ב (כב:נא) - מגדול ישועות מלפני ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם: פ

(2) רש"י שמות פרק יד פסוק ב - לפני בעל צפון - הוא נשאר מכל אלהי מצרים, כדי להטעותו, שיאמרו קשה יראתן [שאליל שלהם היה קשה לנצח - סילברמן].

(3) תחנונו על הים: תתבוננו, תחשבו לבצע

בין מגדל ובין הים - מצד אחד הסמל ומצד שני המקום לבצע לפני בעל צפון [ומאחריהם מצרים] - מצד אחד הסמל ומצד שני המקום של הברירה

(ג) וַאֲמַר פְּרַעֲהַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְכִּים הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר: (ד) וַחֲזַקְתִּי אֶת לֵב פְּרַעֲהַ וְרַדְף אַחֲרֵיהֶם וְאֶפְכְּדָה בְּפְרַעֲהַ וּבְכָל חֵילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְקֹנֶק וַיַּעֲשׂוּ כֵן: (ה) וַיִּגַּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְיֶה לֵב פְּרַעֲהַ וַיַּעֲבִדוּ אֶל הָעָם וַיֹּאמְרוּ מַה זֶה עָשִׂינוּ כִּי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲבָדֵנוּ: (ו) וַיֹּאסֶר אֶת רַכְבּוֹ וְאֶת עֲמוֹ לְקַח עִמּוֹ: (ז) וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם וְשָׁלֶשׁ עַל פְּלוֹ: (ח) וַיִּחַזַּק יְקֹנֶק אֶת לֵב פְּרַעֲהַ מִלֶּךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רְמָה: (ט) וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁיִגּוּ אוֹתָם חֲנִיָּם עַל הַיָּם כֹּל סוֹס רֶכֶב פְּרַעֲהַ וּפְרָשָׁיו וַחֵילוֹ **על פי החירות לפני בעל צפון: (י) ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל יקנן: (יא) ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים: (יב) הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדך את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר: (יג) ויאמר משה אל העם אל תיראו התנצבו וראו את ישועת יקנן אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תסיפו לראותם עוד עד עולם: (יד) יקנן ילחם לכם ואתם תחרישון: פ**

- ❖ פי החירות: בעל צפון, ים, אין "מגדול"
- ❖ "לפני פי החירות" לעומת "על פי החירות"
- ❖ וירדפו מצרים אחריהם וישגו אותם

(טו) ויאמר יקנן אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו:

משך חכמה שמות פרק יד פסוק (טו) מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו. במכילתא (פרשה ג סעיף א): ר' יהודה אמר, אמר הקדוש ברוך הוא למשה: משה אין להם לישראל אלא ליסע! נראה דמפרש דכל בני ישראל הלכו אחרי משה כצאן בבקעה אחר הרועה, אמנם בים צוה הקדוש ברוך הוא למשה שישע אחרי העם, והמה באמונתם בו ילכו בתוך הים, ובזכות הנסיעה שיבואו תוך המים בים יבקע להם הים. לכן כתוב (פסוק יט) "ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם" - זה משה שנקרא כאן "מלאך האלקים", וכמו שכתוב בחגי (א, ג) "ויאמר חגי מלאך ה'" [יעוין ריש ויקרא רבה]. לכן

בזכות שהלכו לים ומשה אחריהם נבקע הים. ולכן אמרו להלן במכילתא (פרשה ה סעיף ב): מתוך שהיו נוטלין עצה קפץ נחשון בן עמינדב ונפל לים. ויעוין תוספתא ברכות פרק ד, טז. וזה שאמר "דבר אל בני ישראל ויסעו" - הם יסעו ואתה אחריהם, ובזכות זה יבקע הים.

אור החיים שמות פרק יד פסוק טו

... "דבר אל בני ישראל" פירוש זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם ויסעו אל הים קודם שיחלק על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס ובאמצעות זה תתגבר הרחמים ואתה הרם את מטך פירוש באמצעות מעשה הטוב נעשה להם הנס ובקע הים כי גדול הבטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה.

רש"י שמות פרק יד פסוק טו

דבר אל בני ישראל ויסעו - אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, כדאי (1) זכות אבותיהם (2) והם (3) והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הים:

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לו עמוד ב

יהודה מאי היא? דתניא, היה ר"מ אומר: כשעמדו ישראל על הים, היו שבטים מנצחים [מתוכחים] זה עם זה, זה אומר אני יורד תחלה לים וזה אומר אני יורד תחלה לים, קפץ [דף לו.] שבטו של בנימין וירד לים תחילה, שנאמר: +תהלים סח+ שם בנימין צעיר רודם, אל תקרי רודם אלא רד ים, והיו שרי יהודה רוגמים אותם, שנאמר: +תהלים סח+ שרי יהודה רגמתם, לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזן לגבורה, שנאמר: +דברים לג+ ובין כתפיו שכן; אמר לו רבי יהודה: לא כך היה מעשה, אלא זה אומר אין אני יורד תחילה לים וזה אומר אין אני יורד תחילה לים, קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה, שנאמר: +הושע יב+ סבבוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם אל, ועליו מפרש בקבלה: +תהלים סט+ הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש, טבעתי ביון מצולה ואין מעמד וגוי +תהלים סט+ אל תשטפני שבלת מים ואל תבלעני מצולה וגוי, באותה שעה היה משה מאריך בתפלה, אמר לו הקב"ה: ידידי טובעים בי ואתה מאריך בתפלה לפני? אמר לפניו: רבונו של עולם, ומה בידי לעשות? אמר לו: +שמות יד+ דבר אל בני ישראל ויסעו, ואתה הרם את מטך ונטה את ירך וגוי, לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל, שנאמר: +תהלים קיד+ היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, מה טעם היתה יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו? משום דהים ראה ויננס.

רד"ק תהלים פרק קלו

(יג) לגוזר ים סוף לגזרים, וזה החסד יסופר לעולם, כי בעבור שלא יראו מלחמה, לא נחם דרך ארץ פלשתים (שמות יג, יז), ושינה בעבורם טבע המים כדי שיעברו בתוכו. ועשה חסד גדול עמהם בקריעת הים, שקרעו שנים עשר קרעים לשנים עשר שבטים, כדי שלא יכנסו בערבוביא, אלא כל שבט ושבט עבר בדרכו שנגזר לו, על זה ראוי לומר ולספר חסדו לעולם. כן פירשו רז"ל (מכילתא בשלח, פי"ד, טז) כי לשנים עשר גזרים נגזר ים סוף.

Yoram Hazony (The Dawn, p.247)

And herein lies the key to Esther. The most remarkable aspect of the book is not God's absence itself, but the fact that this absence does not induce defeat and despair. Quite the contrary, in fact: Mordechai and Esther prove that even in the grim new universe of the dispersion, the most fearsome evils may yet be challenged and beaten – so long as man himself is willing to take initiative to beat them.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד א

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות, בגדי מלכות מיבעי ליה! - אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: מלמד שלבשתה רוח הקדש, כתיב הכא ותלבש וכתבי התם +דברי הימים א' י"ב+ ורוח לבשה את עמשי. [ברגע שהחליטה לגשת למלך היא לבשה רוח הקדש - חזוני]